

ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ОСВІТИ В ТЕХНІЧНИХ ЗВО УКРАЇНИ

К.А. Афанасьєв, студент,

Науковий керівник – проф. Бондаренко В.В.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Сучасна вища технічна освіта в Україні постала перед новими викликами часу: вирішення та мінімізація розбіжностей, що виникли між освітніми програмами, методиками й виробництвом через цілу низку як об'єктивних, так і суб'єктивних причин і обставин.

Традиційні академічні підходи до професійної підготовки конкурентоспроможних інженерних кадрів й оцінка якості цієї підготовки все частіше вступають у протиріччя з потребами виробництва і потребами самих здобувачів вищої технічної освіти. З одного боку, сучасним здобувачам вже мало залишатися тими, кого лише навчають, їм потрібно пробувати себе в якості дослідників, раціоналізаторів і винахідників, починаючи зі студентської лави, з іншого – це сподівання на гідне працевлаштування та заробітну плату, які в більшості випадків не збігаються з реальними умовами сучасного виробництва та рівня життя.

Нова освітня парадигма, згідно з викликами часу, орієнтована на розвиток особистості, на її активність у навчальному процесі, а цього неможливо досягти без змін у технологіях навчання. І тут на перший план виходить якість знань, яка за визначенням Р.С. Гуревича, передбачає співвіднесення видів знань (закони, теорії, прикладні, методологічні, оцінні знання) з елементами змісту освіти й тим самим з рівнями засвоєння [1].

Час і конкуренція на ринку праці висувають усе більш жорсткі вимоги до системи вищої професійної освіти в Україні. Особлива увага приділяється якості випускників вищих технічних навчальних закладів освіти. Сьогодні дуже важливо, щоб випускники закладів вищої освіти володіли певним набором професійних і соціально-культурних якостей:

- володіли знанням норм і правил академічної доброчесності;

- мали професійно сформовані навички академічного письма й усної та писемної комунікації;
- напрацьовані навички роботи з інформаційними технологіями;
- уміли критично мислити;
- мали сформовану потребу самовдосконалення через процес безперервної освіти;
- уміли працювати в колективі і з колективом;
- були творчими й ініціативними, здатними до постійної роботи, яка вимагає максимального напруження сил;
- були ознайомлені з основами психології спілкування, психології управління, конфліктології;
- отримували моральне задоволення від роботи в умовах здорової конкуренції;
- були постійно орієнтованими на кінцевий результат своєї діяльності та не боялись приймати самостійні рішення.

Однією з альтернативних форм й інновацій у підготовці майбутніх інженерних кадрів може стати ще одна, відносно нова для української вищої технічної освіти педагогічна методика – дуальна форма навчання.

Дуальна форма освіти – це фактично «подвійна» освіта. Головною особливістю дуальної форми навчання є гармонійне поєднання надання теоретичних знань з боку університету та практичних знань з місця роботи. Тобто здобувачі вищої технічної освіти мають навчатися на денній формі за спеціально розробленим графіком індивідуальних занять, паралельно мати офіційне працевлаштування за фахом на підприємстві та обов'язкове стажування на робочому місці.

Зміст професійно-педагогічної діяльності з підготовки майбутніх інженерів за дуальною формою навчання полягає у вирішенні цілого комплексу освітніх і виховних завдань, соціально-педагогічної, соціально-психологічної та духовної взаємодії студентів, викладачів ЗВО й виробників (наставників на майбутньому робочому місці).

Професійно-педагогічну діяльність технічних ЗВО ми розглядаємо з точки зору реалізації мети, що стоїть перед навчальним закладом, у навчальних планах, програмах і в навчально-програмному забезпеченні усього навчального процесу й з точки зору відповідності меті, застосовуваних викладачами форм і методів організації навчального процесу та засобів його реалізації. Реалізація ж завдань стосовно майбутньої інженерно-технічної діяльності в цілому можлива через організацію науково-дослідницької й навчально-виробничої діяльності здобувачів як єдиного процесу, в якому якраз і формуються знання, уміння та навички майбутнього інженера, тобто: уміння вирішувати питання в умовах реального виробництва, здібності до виконання гностичних функцій.

Саме дуальна форма навчання розглядає такий системно-функціональний підхід як процес виконання педагогічних функцій, спрямованих на підготовку фахівців до умов реального виробництва.

В якості одного з системно утворюючих чинників у системі дуальної форми навчання ми розглядаємо гностичну функцію, яка поєднує в собі педагогічну, науково-дослідницьку й виробничу діяльність майбутнього інженера.

Гностична функція включає знання й уміння стосовно:

- формування поточної й кінцевої педагогічної мети, знаходження форм і засобів її досягнення;
- аналіз навчального процесу як цілісної системи з точки зору ефективності його кінцевого результату;
- уміння вивчати, досліджувати, узагальнювати та впроваджувати в навчальний процес інженерно-технічні інновації засобами нових методик і технологій навчання;
- досконале володіння новими інформаційними технологіями та прийомами роботи з різноманітними джерелами інформації;
- уміння виокремлювати необхідні теоретичні та практичні знання з лавиноподібного потоку інформації;
- грамотна, логічна, обґрунтована й послідовно побудована презентація практично зумовленого навчального матеріалу, що відповідає вимогам

конкретного виробництва;

- уміння створювати атмосферу психологічної взаємодії та співпраці між академічною групою, викладачем і наставниками в умовах реального виробництва;

- уміння мотиваційно підтримувати професійний саморозвиток;

- уміння читати технічну документацію, аналізувати організацію конкретного робочого місця, визначати технічні характеристики обладнання, аналізувати якість виконаної роботи тощо.

Таким чином, в якості одного з головних системно утворюючих чинників у системі дуальної форми навчання ми вважаємо гностичну функцію, що поєднує в собі педагогічну, науково-дослідницьку й виробничу діяльність майбутнього інженера. Саме такий підхід до системи дуальної підготовки майбутніх інженерних кадрів для промисловості України дозволяє виокремити, обґрунтувати і співвіднести теоретичні знання, отримані в стінах технічного ЗВО з професійними виробничими навичками майбутнього конкретного робочого місця.

Звісно, не можна обмежуватись лише гностичною функцією в дуальному підході до підготовки майбутніх інженерів, адже не менш значимими можуть виступати й такі функції як проєктувальна, конструктивна, управлінська, комунікативна, виховна та інші.

Але, не все так райдужно і просто стосовно запровадження дуальної освіти в технічних закладах вищої освіти на відміну від впровадження цієї методики в навчальний процес професійної чи професійно-технічної освіти. На сьогодні ще існує ціла низка невирішених питань впровадження дуальної форми навчання в закладах вищої технічної освіти. Ще й досі не вирішене одне з головних питань, хто може виступати в якості наставників на робочому місці в умовах реального виробництва, чи повинні вони володіти психолого-педагогічними компетентностями, хто за них буде виконувати їхні прямі виробничі обов'язки в той час, як вони будуть здійснювати наставницьку діяльність, яким чином здійснювати оплату праці наставників і за якою розрядною сіткою, за рахунок

яких дисциплін скорочувати навчальні плани в технічному ЗВО для того, щоб звільнити навчальний час для виробничої підготовки й куди подіти викладачів ЗВО, дисципліни яких (навчальний час) будуть скорочені тощо.

Існує ще одна умова, яка потребує нагального вирішення – необхідність осучаснення професійної та фахової вищої освіти в Україні, адже відбудова країни та її інтеграція в європейську спільноту в якості рівноцінного партнера на сьогодні неможливі без якісного підвищення престижу робітничих професій і професійної (професійно-технічної) освіти загалом. Для реалізації цього завдання заклади вищої технічної освіти повинні, слідом за розвиненими в економічному та технічному планах європейськими країнами, що безпосередньо коригує з вимогами Федерації роботодавців України, яка, виходячи із нагальної потреби у висококваліфікованих кадрах, наполягає на прискоренні впровадження в навчальний процес закладів вищої технічної освіти України інноваційних педагогічних технологій і дуальної освіти в тому числі.

Над вирішенням цього питання МОН України розпочало роботу ще в 2015 році. Усі кроки МОН України стосовно впровадження дуальної форми навчання можна простежити у хронології прийняття рішень з цього питання:

6. Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.03.2015 р. №298 «Про впровадження елементів дуальної системи навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників»;

7. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145, в якому дається визначення поняття «дуальна освіта» – це спосіб здобуття освіти, який передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору»;

8. Середньостроковий план пріоритетних дій уряду на період 2017-2020 рр., розділ III «Розвиток людського капіталу», підрозділ 8: «Модернізація професійно-технічної освіти»;

9. Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.06.2017 р. № 916 «Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників;

10. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 р. № 660-р «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти та іншими.

Але, незважаючи на всі вжиті заходи Міністерства освіти і науки України, прийняті Закони та Постанови для реалізації планів щодо впровадження дуальної форми навчання в закладах вищої технічної освіти сьогодні залишаються невирішеними ще багато питань, без яких функціонування даної педагогічної технології не можна вважати достатньо ефективною.

Список літератури:

1. Gurevych R., Silveistr A., Mokliuk M., Shaposhnikova I., Gordiichuk G., Saiapina S. Using augmented reality technology in higer education institutions Postmodern Openings. Issue 12. Vol. , 2021 Pp. 109 - 132

ПОМІЧ ЗДОБУВАЧУ В ПОДОЛАННІ СТРАХУ НЕВДАЧІ: ПСИХОЛОГІЧНІ ПРИЙОМИ В ПЕДАГОГІЦІ

К.О. Белєвцова, студентка,

Науковий керівник ст. викл. Н.Р. Разумовська

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Сучасне суспільство переживає значні зміни, які викликають різноманітні зрушення у поведінці та стані особистості, що негативно впливає на психічне здоров'я та загальний стан кожної людини. Наприклад, повномасштабна війна росії проти України, нестабільність у соціально-економічному розвитку, поглиблення кризових ситуацій в країні та постійна невизначеність сприяють виникненню розладу емоційного балансу, страхів і тривожності[1].

Одним із перших психологів, який вперше систематично дослідив та описав у своїх працях поняття тривоги, є З. Фрейд. Він розглядав тривожність як важливий аспект психічного функціонування й акцентував увагу на ролі психічних конфліктів і підсвідомих бажань у виникненні тривожних станів. З.